

N FPDO A2
MH/JC/AS
852-2021

Brussel, 21 september 2021

ADVIES

over

**HET VOORONTWERP VAN FEDERAAL PLAN DUURZAME ONTWIKKELING
2021-2025**

(goedgekeurd door het bureau op 8 juni 2021,
bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 21 september 2021)

De Minister van Klimaat, Leefmilieu, Duurzame Ontwikkeling en Green Deal heeft de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO geïnformeerd over het voorontwerp van federaal plan duurzame ontwikkeling 2021-2025 en over de openbare raadpleging inzake dit plan. Gezien het belang voor de zelfstandigen en de kmo's van duurzame ontwikkeling en van de verschillende onderwerpen die in dit plan aan bod komen, heeft het bureau van de Hoge Raad, na raadpleging van de interprofessionele en de betrokken beroepsorganisaties, op 8 juni 2021 bij hoogdringendheid onderstaand advies op eigen initiatief uitgebracht, dat werd bekrachtigd door de algemene vergadering van de Hoge Raad op 21 september 2021.

CONTEXT

Het federaal plan inzake duurzame ontwikkeling legt de te nemen maatregelen inzake duurzame ontwikkeling vast op federaal niveau met het oog op de realisatie van enerzijds de internationale en Europese verbintenissen en anderzijds de doelstellingen vastgelegd in de langetermijnvisie inzake duurzame ontwikkeling. De wet van 5 mei 1997 betreffende de coördinatie van het federale beleid inzake duurzame ontwikkeling voorziet dat een nieuwe federale regering binnen het jaar dergelijk federaal plan duurzame ontwikkeling goedkeurt voor de volledige legislatuur. Elk lopend plan blijft geldig tot de vaststelling van een nieuw plan. Deze wet omschrijft duurzame ontwikkeling als: *“de ontwikkeling die voorziet in de behoeften van de huidige generatie zonder daarmee voor toekomstige generaties de mogelijkheden in het gedrang te brengen om ook in hun behoeften te voorzien. Haar verwezenlijking vergt een veranderingsproces waarin het gebruik van hulpbronnen, de bestemming van investeringen, de gerichtheid van technologische ontwikkeling en institutionele structuren worden afgestemd op zowel toekomstige als huidige behoeften.”*.

Het voorontwerp van plan wordt voorbereid door de Interdepartementale Commissie Duurzame Ontwikkeling (ICDO). Deze commissie bezorgt dat voorontwerp aan de Ministerraad bevoegd voor duurzame ontwikkeling die het voorlegt aan de Ministerraad voor beraadslaging. Namens de Ministerraad organiseert de minister vervolgens een raadpleging over het voorontwerp. Het is in deze fase dat de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO zich nu dus uitsprekt over het federaal plan duurzame ontwikkeling 2021-2025. Het plan wordt finaal vastgesteld bij een in Ministerraad overlegd besluit.

ALGEMENE BEMERKINGEN

1. Duurzame ontwikkeling is een noodzaak en opportuniteit

De Hoge Raad is er van overtuigd dat duurzame ontwikkeling de enige optie is. De noodzaak van die duurzaamheid kan niet meer in vraag gesteld worden. De vraag nu is hoe die duurzame ontwikkeling best kan gerealiseerd worden. Door hun schaalgrootte, aandeelhoudersstructuur (de bedrijfsleider is vaak ook de eigenaar of hoofdaandeelhouder) en lokale verankering hebben kmo's alle baat bij duurzame ontwikkeling en bevinden zij zich ook in een bevoorrechte positie om actief bij te dragen tot duurzame ontwikkeling. Duurzame ontwikkeling moet niet alleen als een noodzaak maar ook als een opportuniteit voor kmo's gezien worden. In het voorontwerp van plan wordt terecht opgemerkt dat de coronacrisis een aantal kwetsbaarheden in ons ontwikkelings- en maatschappelijk organisatiemodel heeft blootgelegd. Kmo's vormen door hun schaalgrootte en lokale verankering de aangewezen partners om een antwoord op die uitdagingen te bieden.

2. Meer aandacht voor economie

Vertrekkende van de eenvoudige maar bruikbare benadering dat duurzame ontwikkeling tot stand komt door het evenwichtig samengaan van economische, ecologische en sociale belangen, is dus ook de economische pijler onmisbaar. De Hoge Raad is van mening dat er in het voorontwerp van plan veel te weinig aandacht aan die economische belangen en aan de economische impact (kosten, administratieve lasten, fiscale lasten, ...) van de verschillende maatregelen wordt besteed. Er moet meer aandacht zijn voor de vraag hoe de economie kan gestimuleerd worden, zeker gezien de grote negatieve economische impact van de coronacrisis. Tevens moet er bij de voorgestelde maatregelen aandacht besteed worden aan de economische impact van die maatregelen. Bij verschillende maatregelen wordt er nu gewezen op de noodzakelijke aandacht voor de mogelijke impact op bijvoorbeeld gendergelijkheid of kwetsbare doelgroepen. Vanzelfsprekend deelt de Hoge Raad die bezorgdheden maar hij vraagt dat er bij verschillende maatregelen tevens zou gewezen worden op de noodzakelijke aandacht voor de economische impact.

3. Meer aandacht voor kmo's

Niet alleen moet er meer aandacht zijn voor het economische luik en de economische impact, daarbij zou er in het bijzonder ook aandacht moeten uitgaan naar de kmo's. Er wordt vaak vergeten dat de overgrote meerderheid van de Belgische ondernemingen kleine ondernemingen zijn. 99% van Belgische ondernemingen tellen minder dan 50 werknemers. Hoewel de Europese KMO-definitie kmo's aanduidt als ondernemingen met minder dan 250 werknemers, wordt er in de Belgische context met kmo's doorgaans nog verwezen naar ondernemingen met minder dan 50 werknemers, zijnde dus de ondernemingen die in het kader van de Europese definitie als kleine ondernemingen worden aangeduid. Bovendien zijn 97% van de Belgische ondernemingen micro-ondernemingen met minder dan 10 of geen personeelsleden. 82% van de Belgische ondernemingen zijn zelfstandigen die geen personeel te werkstellen. Beleidsinitiatieven die zich tot ondernemingen richten, moeten dan ook (overeenkomstig het Europese Think small first-principe) de kmo's als uitgangspunt en norm nemen. In ieder geval moet vermeden worden dat beleidsmaatregelen gericht op grote ondernemingen zonder meer ook op kleine ondernemingen toegepast worden.

Duurzame ontwikkeling is zoals eerder gesteld een noodzaak en opportuniteit voor kmo's maar door hun kleinere schaalgrootte ondervinden zij ook een aantal nadelen. In de economische stimulerings- en relancemaatregelen is bijzonder aandacht voor de zelfstandigen en kmo's noodzakelijk. De kosten en lasten die bepaalde maatregelen uit het voorliggende plan met zich meebrengen voor ondernemingen, kunnen voor de kmo's ook zwaarder doorwegen dan voor grotere ondernemingen aangezien zij niet over de schaalvoordelen van die grotere ondernemingen beschikken. Daarbij mag men zeker ook niet vergeten dat ten gevolge van de coronacrisis veel kmo's zware klappen hebben gekregen en nu in de eerste plaats proberen te overleven. Kmo's hebben tot slot ook veel minder invloed op of macht over de context waarbinnen en de actoren waarmee ze werken. Zelfstandigen en kmo's verdienen dus zeker extra aandacht en steun.

4. Beter een nationaal in plaats van een federaal plan

Zoals in het voorontwerp van plan ook verschillende keren wordt opgemerkt, spelen de gewesten en gemeenschappen een belangrijke rol in het overheidsbeleid inzake duurzame ontwikkeling. Niet alleen de beleidsafstemming en -coherentie tussen de verschillende federale beleidsdomeinen is dus erg belangrijk maar ook die tussen de federale overheid en de gewesten en gemeenschappen. De Hoge Raad is er dan ook voorstander van dat de federale overheid en de gewesten en gemeenschappen in de toekomst samen één nationaal plan duurzame ontwikkeling opstellen waarin de maatregelen van alle overheden worden opgenomen en op elkaar worden afgestemd.

5. Een betere opbouw van het plan

De Hoge Raad is van mening dat het plan leesbaarder en praktischer uitvoerbaar zou zijn indien het een meer systematische en operationele opbouw zou hebben. Zo zouden bij elk onderdeel van het plan systematisch rubrieken kunnen vermeld worden zoals:

- wat de maatregelen of acties zijn,
- wat de doelstelling of beoogde impact is,
- wie politiek en administratief verantwoordelijk is voor de beleidsbepaling- en -uitvoering,
- wat de timing is,
- welk wettelijk kader er bestaat,
- welke internationale verbintenissen er ter zake bestaan,
- welk evaluatiemaatstaven er moeten/kunnen gebruikt worden,
- welke relatie er bestaat tot andere acties of maatregelen,
- wat de verwachte effecten en neveneffecten zijn, met dus ook aandacht voor de economische impact en voor de kmo's,
- welke budgettaire impact of middelen voorzien worden.

Vooraf die laatste twee rubrieken worden volgens de Hoge Raad momenteel onderbelicht in het voorliggend voorontwerp. Het belang van de aandacht voor de impact op economie en kmo's werd hierboven toegelicht. De budgettaire impact of het voorziene budget is ook erg belangrijk voor de realiseerbaarheid van de maatregelen en zou dus ook beter voor elke maatregel of actie in voldoende detail toegelicht worden.

SPECIFIEKE BEMERKINGEN

De Hoge Raad geeft hier een aantal bemerkingen bij specifieke onderdelen van deel B en C van het voorontwerp van federaal plan duurzame ontwikkeling. Telkens wordt verwezen naar de desbetreffende paragrafen en alinea's.

1.1.7. De RIA in het interne beheer integreren

2.3.1. Regelgevingsimpactanalyse

De Hoge Raad was nauw betrokken bij de totstandkoming van de federale reguleringsimpactanalyse (RIA). Hij heeft echter ook vastgesteld dat het gebruik van de RIA tot op heden nog niet tot goede resultaten heeft geleid. Daarom heeft de Hoge Raad in 2019 een advies uitgebracht over de KMO-test en de reguleringsimpactanalyse¹ waarin hij een aantal voorwaarden en concrete verbeterpistes voor een succesvolle doorstart van de RIA heeft geformuleerd. De Hoge Raad is er van overtuigd dat de RIA een belangrijk instrument blijft om tot betere regelgeving te komen. Daartoe moet de RIA echter versterkt worden. Ook in de toekomst moet er binnen de RIA voldoende aandacht besteed worden aan de economische impact en dan in het bijzonder aan de impact op de kmo's. De Hoge Raad wil betrokken worden bij de herziening van de RIA.

1.1.8. De banden tussen Duurzame Ontwikkeling en Gender coördinatoren versterken

De Hoge Raad heeft geen enkel bezwaar tegen het versterken van die banden. Gender is echter slechts één aspect van duurzame ontwikkeling naast zo vele andere aspecten. Het is belangrijk dat de coördinator Duurzame Ontwikkeling rekening houdt met al die aspecten waaronder de aandacht voor kmo's.

1.2.2. Een handvest van participatieve methodes opmaken

Als adviesraad verwelkomt de Hoge Raad het initiatief om de participatieve aanpak van de federale overheid te versterken alsook het opstellen van een handvest van participatieve methodes. Het is aangewezen de belangrijkste adviesraden daarbij te betrekken. Tevens moet opgelet worden dat het handvest geen keurslijf zou worden voor het organiseren van raadplegingen of de werking van de adviesraden zou belemmeren.

1.3. Bepalen van de opvolgingsindicatoren van de SDG's

Wat de keuze en het vastleggen van de opvolgingsindicatoren betreft, heeft de Hoge Raad drie opmerkingen:

- Het is belangrijk om over indicatoren te beschikken die betrekking hebben op de kmo's en naar sector kunnen uitgesplitst worden.
- Bij de keuze van de indicatoren moet er echter ook aandacht zijn voor de administratieve lasten die de dataverzameling voor de kmo's met zich mee kan brengen.
- De federale overheid en de gewesten en gemeenschappen kiezen best een gezamenlijke set van indicatoren.

¹ HRZKMO advies nr. 811-2019 van 1 oktober 2019 over de KMO-test en de reguleringsimpactanalyse (online raadpleegbaar via [deze link](#))

2.3.3. Coherentie tussen gefedereerde entiteiten

Zie de eerdere algemene bemerking in dit advies “4. Beter een nationaal in plaats van een federaal plan”.

3.1.1. Lanceren van een informatie- en sensibiliseringscampagne over de SDG's

Kmo's zouden een afzonderlijke doelgroep van dergelijke campagne moeten zijn. Ze hebben vooral nood aan zeer praktische informatie over de concrete actie die zij kunnen nemen.

3.2.1. Een inventaris van de instrumenten opmaken

3.2.2. Zorgen voor een extra tabblad op de site SDG's.be om de bestaande tools te presenteren

Bij die inventarisatie moeten de instrumenten die gericht zijn op of nuttig zijn voor kmo's in een afzonderlijke categorie worden ondergebracht. Ze zouden bovendien ook best naar sector of beroep worden uitgesplitst. De tools zouden ook zo moeten aangeboden worden dat men ze op die categorieën kan zoeken.

3.2.3. Evalueren van de opportuniteit om leemten op te vullen door het creëren van nieuwe instrumenten

Indien er voor de kmo's geen of niet voldoende instrumenten bestaan, dan zouden die in het kader van deze actie kunnen ontwikkeld worden. Daarbij is het ten stelligste aanbevolen samen te werken met de organisatie die de kmo's vertegenwoordigen om er voor te zorgen dat die instrumenten daadwerkelijk nuttig zijn voor de kmo's.

4.2. Bevorderen van duurzame praktijken in het kader van de gunning van overheidsopdrachten

Het bevorderen van duurzame praktijken door overheidsopdrachten moet uiteraard aangemoedigd worden. Duurzaam aanbesteden en de kmo-participatie aan overheidsopdrachten zijn geen tegengestelde doelstellingen. Door hun schaalgrootte en lokale verankering zijn de kmo's de aangewezen partners voor de overheid bij het duurzaam aanbesteden. Niet alleen de consumenten maar ook de overheid moet meer lokaal consumeren.

Eén van de manieren om duurzaam aan te besteden, is het opnemen van ethische, sociale en milieuclausules in overheidsopdrachten. Er moet echter over gewaakt worden dat die clausules niet in die zin worden opgesteld dat ze de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten bemoeilijken. Dat is bijvoorbeeld het geval indien die clausules ondernemingen gaan verplichten om hun milieuvriendelijkheid te bewijzen aan de hand van dure certificaten. Dat brengt met zich mee dat kmo's veel tijd en geld zullen moeten investeren om hieraan te voldoen, zonder de garantie dat de opdracht aan hen gegund wordt. Door hun kleinere schaalgrootte weegt het behalen van dergelijke certificaten voor kleine ondernemingen relatief zwaarder dan voor grote ondernemingen. Minstens moet nagegaan worden of de manier waarop deelnemers kunnen bewijzen dat zij voldoen aan die clausules niet onevenredig zwaar is (in termen van kostprijs, tijdsbesteding, administratieve lasten, ...) en moeten zij de kans krijgen om dat ook op andere manieren aan te tonen. De Hoge Raad

vraagt dan ook dat bij het opstellen en opnemen van dergelijke clausules telkens de impact op de belangen van kmo's wordt nagegaan. Daarnaast kan het ook niet de bedoeling zijn dat opdrachten voornamelijk gegund worden op basis van de (laagste) prijs, vermits dergelijke clausules ook een negatieve invloed kunnen hebben op de prijs waaraan kmo's hun goederen/diensten kunnen aanbieden.

Concreet vraagt de Hoge Raad ook betrokken te worden bij de herziening van de omzendbrief van 16 mei 2014.

Wat dit onderwerp betreft, moet er ook rekening gehouden worden met het ontwerp van het gemeenschappelijk actieplan ter verbetering van de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten en met het advies² van de Hoge Raad daarover. Dat plan, dat voorzien is in het regeerakkoord, bevat twee luiken: de verbetering van de monitoring van de participatie van kmo aan overheidsopdrachten enerzijds en de stimulatie van de participatie anderzijds.

5.1.1. Proefproject lanceren van een advocatenkantoor inzake rechtshulp

Het idee om de overheid op rechtshulp gerichte advocatenkantoren te laten oprichten die door de overheid worden gefinancierd en waarbij de advocaten in loondienst werken, roept vragen op inzake de verhouding tot de andere advocaten en inzake het sociaal statuut van de advocaat. De Hoge Raad onderstreept bij dit project het grote belang van het in het plan vermelde overleg met de orden van advocaten.

5.1.2. Vergemakkelijken van de toegang tot sociale rechten voor iedereen

In dit kader zou er ook aandacht moeten zijn voor de non take up bij zelfstandigen. Er moet nagegaan worden hoe het bij hen gesteld is inzake het niet-gebruik van sociale rechten. Bij initiatieven en acties zoals de proactieve communicatie en het oprichten van een contactpunt en een portaal, mogen de zelfstandigen niet vergeten worden en worden zij best als een afzonderlijke doelgroep benaderd. Momenteel worden bij de te betrekken actoren (cf. C.5.1.2.15.02.) de vertegenwoordigers van de zelfstandigen niet vermeld. Het is belangrijk dat de organisaties die de zelfstandigen vertegenwoordigen en de beleidsmakers en administraties die in staan voor de sociale zekerheid van de zelfstandigen ook betrokken worden.

Er dient bij dit punt ook verwezen te worden naar het recent door de Ministerraad goedgekeurde actieplan over de toegang tot sociale bescherming voor werknemers en zelfstandigen in het kader van de desbetreffende aanbeveling van de Raad van de Europese Unie. De Hoge Raad heeft kennis genomen van dat actieplan maar werd bij de opmaak ervan nooit geraadpleegd, wat nochtans wenselijk was geweest.

De Hoge Raad is voorstander van het onder C.5.1.2.19.01. vermelde initiatief om de pertinentie te beoordelen van het verhogen van bepaalde bedragen, of het verlenen van inkomensafhankelijke, progressieve sociale bijstand in plaats van een "alles of niets"-aanpak. Hij wijst daar tevens op het belang om inactiviteitsvallen te voorkomen.

² HRZKMO advies nr. 851-2021 van 27 mei 2021 over het gemeenschappelijk actieplan ter verbetering van de toegang van kmo's tot overheidsopdrachten (online raadpleegbaar via [deze link](#))

5.2. Versterking van de samenwerking tussen de federale overheden in het kader van het federaal plan armoedebestrijding

De Hoge Raad vraagt dat hier de problematiek van armoede bij zelfstandigen niet vergeten wordt.

5.3.1. Evaluatie van het sociaal beleid (met betrekking tot de werkgelegenheid en sociale zekerheid)

De Hoge Raad onderstreept hier dat het zeer belangrijk is de sociale partners nauw te betrekken bij het opstellen van het referentiekader of evaluatiemodel om de gevolgen van nieuwe sociale en fiscale regelgeving op te volgen, alsook bij de uiteindelijke evaluaties. Momenteel wordt er in de tekst verwezen naar een aantal op te volgen gevolgen. De economische leefbaarheid van de ondernemingen moet zeker aan die lijst worden toegevoegd.

5.3.1.a) Evaluatie van de flexi-jobreglementering

De Hoge Raad is van mening dat er hier een te eenzijdige en korte beoordeling wordt gemaakt van het systeem van de flexi-jobs. Bovendien is het niet duidelijk waarom deze beoordeling in dit plan is opgenomen aangezien er geen actie of maatregel wordt voorgesteld. De Hoge Raad is voorstander van een uitbreiding van het systeem naar sectoren die met fluctuerende pieken geconfronteerd worden en deze momenten met flexibele arbeidskrachten wenselijk op te vangen.

5.3.1.b) Evaluatie van de regelgeving inzake occasionele activiteiten (Wet betreffende de economische relance van 18 juli 2018)

Wat dit onderwerp betreft, wijst de Hoge Raad op zijn advies van eind 2017 over het belastingvrij bijklossen³. Het wettelijk kader is sindsdien gewijzigd maar de Hoge Raad blijft bij zijn eerdere standpunten ter zake die nog steeds relevant zijn voor het huidige wettelijke kader.

De Hoge Raad is geen tegenstander van de deel- of platformeconomie. Er is echter wel nood aan een wettelijke omkadering die voldoende rekening houdt met de kenmerken van die platformen die erg verschillend kunnen zijn (al dan niet winstdoelstelling, goederen of diensten, frequentie van de prestatie, enkel contact- of ook bemiddelende functie, het statuut van de betrokken partijen, ...). Niet alle vormen van deel- of platformeconomie moeten onder dezelfde wettelijke regels vallen. Afhankelijk van de kenmerken van het platform, zouden er andere regels kunnen gelden. Via dergelijke *smart regulation* zou een onderscheid kunnen gemaakt worden tussen de te steunen en de te controleren activiteiten met het doel tot een gezond concurrentie te komen tussen de nieuwe economische modellen en de traditionele economische actoren. Innoverende economische modellen die regels naleven kunnen door de overheid ondersteund worden. In ieder geval moet ook in het kader van de deel- of platformeconomie oneerlijke concurrentie (ongelijke fiscale behandeling, schijnzelfstandigheid, zwartwerk, ...) ten opzichte van de zelfstandigen en kmo's absoluut vermeden worden. De Hoge Raad wil betrokken worden bij de initiatieven die er inzake de deel- of platformeconomie genomen worden.

³ HRZKMO advies nr. 778-2018 van 13 december 2017 over het belastingvrij bijklossen (online raadpleegbaar via [deze link](#))

5.3.2. Combinatie van gezins- en beroepsleven

De werkgeversorganisaties willen zich ertoe engageren om, conform het federale regeerakkoord, werk te maken van een algemene evaluatie, vereenvoudiging en hervorming van de verlofstelsels en hiertoe werken binnen de Nationale Arbeidsraad. Het is dan ook niet aangewezen dat enkele overheidsadministratie parallel beginnen te werken aan de creatie van één enkel kader. In de marge hiervan dient bovendien opgemerkt te worden dat de zelfstandigen eigen prioriteiten hebben inzake sociale bescherming. Wat het tijdskrediet en de thematische verlopen voor werknemers betreft, dient tot slot opgemerkt te worden dat daar ook rekening dient gehouden te worden met de praktische haalbaarheid ervan voor de werkgevers en in het bijzonder de kmo's.

5.3.3. Beoordeling van de mogelijkheid en de effecten van veralgemening van telewerk

Wat dit punt betreft moet er zeker ook verwezen worden en rekening gehouden worden met de collectieve arbeidsovereenkomst nr. 149 van 26 januari 2021 betreffende aanbevolen of verplicht telewerk omwille van de coronacrisis en waarvoor nu in de schoot van de Nationale Arbeidsraad een evaluatie gestart wordt. Wanneer het over telewerk gaat, wordt er vaak nog te hard gefocust op alle mogelijke nadelen.

5.4.1. Strijd tegen discriminatie en ongelijkheden

De Hoge Raad steunt sowieso de strijd tegen discriminatie en ongelijkheden. Het tegengaan van discriminatie en ongelijkheid zal bovendien ook de economische ontwikkeling ten goede komen want zal een impact hebben op het tekort op de arbeidsmarkt, op innovatie, enz.

Het wegnemen van belemmeringen bij de toegang tot de arbeidsmarkt zal tegen 2030 helpen het streefcijfer van 80 % tewerkstellingsgraad te bereiken. De vraag stelt zich weliswaar op welke manier dit best kan worden georganiseerd. De Hoge Raad is geen voorstander van streefcijfers en/of quota die bovendien vaak een stigmatiserend effect hebben. Bovendien is hij er niet van overtuigd dat streefcijfers in de praktijk bij kmo's haalbaar zijn of zullen werken. Beter is het om positieve acties op het getouw te zetten. Bij de uitvoering moet sowieso rekening gehouden worden met de praktische haalbaarheid van de maatregelen voor de ondernemingen en in het bijzonder de kmo's. Maatregelen die een eventuele impact hebben op de kmo's moeten voorafgaandelijk met de vertegenwoordigers van de kmo's overlegd worden.

In het kader van het genderbeleid dient er ook aandacht te zijn voor vrouwelijk ondernemerschap.

5.4.2. Verbeteren van de gegevensverzameling over gelijkheid

Het is een goede zaak dat men bij het formuleren van aanbevelingen om het gebruik en de verzameling van gelijkheidsgegevens in België te verbeteren, vertrekt van de bestaande bronnen. Bij het verzamelen van gegevens moeten administratieve lasten voor kmo's vermeden worden. De beoordeling van elke nieuwe aanbeveling moet dan ook zeker daarmee rekening houden.

5.5.2. Optrekken van de minimumuitkeringen richting de armoedegrens

Bij dit punt dient er op gewezen te worden dat de regering de minimumpensioenen drastisch heeft opgetrokken. Vanuit het standpunt van armoedebestrijding is de voorziene en verdere algemene verhoging van de minimumpensioenen zeer inefficiënt. Een algemene verhoging van het minimumpensioen als alleenstaande, van het minimum gezinspensioen en van het minimum overlevingspensioen differentieert niet tussen profielen zoals een alleenstaande ouder versus een gepensioneerd koppel tweeverdieners en komt niet tegemoet aan de extra lasten gedragen door personen met bijkomende (niet-medische) zorgnoden, huurders, ... Bovendien heeft het minimumpensioen onder meer als doelstelling een waardig vervangingsinkomen te voorzien na een volledige loopbaan. De vraag kan gesteld worden of het minimumpensioen dit doel nog niet heeft bereikt.

Bij het optrekken van andere minimumuitkeringen richting de armoedegrens wenst de Hoge Raad ook het grote belang te onderstrepen van het vermijden van inactiviteitsvallen.

Tot slot moeten bij deze analyse ook andere steunvormen (zoals bijvoorbeeld sociale steun voor nutsvoorzieningen of een verhoogde tegemoetkoming in de ziekteverzekering) en (para-) fiscale regelingen in rekening gebracht worden.

5.5.4. Bestrijden van een overmatige schuldenlast

Bij het bestrijden van een overmatige schuldenlast kan ook de kredietbemiddelaar een rol spelen. Om een goed en volledig beeld te kunnen hebben van de situatie van de consument is het voor de kredietbemiddelaar belangrijk om, in het kader van de adviesverlening over bijkomende kredieten, een beperkte en beveiligde toegang te hebben tot de gegevens van de Centrale voor kredieten aan particulieren (CKP). Momenteel mogen enkel de kredietgevers deze databank consulteren. De kredietbemiddelaars vallen uit de boot.

Wat de controles met het oog op het bestrijden van gemakkelijk krediet betreft, is het aangewezen dat de FOD Economie haar focus legt op de actoren, vaak actief op het internet, bij wie veel van de problemen hun oorsprong vinden. Bijzondere aandacht moet er gaan naar de frauduleuze kredietaanbiedingen via het internet.

6.1.3. Het gezondheidsstelsel veerkrachtiger maken

Het is belangrijk de beroepsorganisaties die de medische en paramedische beroepen vertegenwoordigen nauw te betrekken bij de vooropgestelde versterking van de eerstelijnszorg.

6.2.2. Inspectie van e-commerce handel door federale overheden versterken

De Hoge Raad steunt dit initiatief ten volle. Een level playing field is uitermate belangrijke voor de Belgische kmo's. De in het regeerakkoord aangekondigde maatregelen om gelijke concurrentievoorwaarden te creëren tussen Belgische en buitenlandse ondernemingen zijn dringend nodig. De Hoge Raad stelt wel voor dit onderwerp op een andere plaats in het plan te plaatsen aangezien het garanderen van een level playing field op het vlak van e-commerce veel ruimer gaat dan de strijd tegen diverse vormen van illegale handel, zijnde de titel waaronder dit onderwerp nu is geplaatst. Het is zeker een goed idee om de ondersteunende competenties die voor dergelijke controles noodzakelijk zijn, transversaal te organiseren.

Wat de voorziene informatiecampagne over de gevaren en risico's rond e-commerce betreft, is het wel belangrijk de juiste klemtonen te leggen. Het kan niet de bedoeling zijn burgers of ondernemingen bang te maken voor e-commerce. De campagne kan er wel op gericht worden de consumenten te sturen richting e-commerce die de regels volgt, die men kan vertrouwen en die bij voorkeur lokaal verankerd is. De kmo's hebben vooral nood aan praktische informatie over een verstandige aanpak van e-commerce (opportunitiesanalyse, duurzaam beheer van de logistiek, ...).

6.4.3. Bepalen welke economische instrumenten het gebruik van hormoonverstoorders zouden kunnen verminderen

Bij dit punt wordt in het plan vermeld dat er moet rekening worden gehouden met een mogelijk effect op armoede en de genderdimensie. Vanzelfsprekend is de Hoge Raad er voorstander van om het gebruik van hormoonverstoorders te verminderen, maar hij merkt op dat er niet alleen moet rekening worden gehouden met het mogelijke effect op armoede en de genderdimensie maar natuurlijk ook met het effect op de ondernemingen en in het bijzonder de kmo's.

7.1. Overgang naar een circulaire economie

De Hoge Raad wijst hier op de belemmeringen die de financiering door kmo's van circulaire economie projecten blijven hinderen en pleit voor fiscale of financiële steunmaatregelen om de circulaire economie bij kmo's te stimuleren.

7.1.1. Goedkeuren van een nieuw plan Circulaire economie

De Hoge Raad is geen voorstander van de strategische doelstelling om de wettelijke garantietermijn te verlengen als stimulans om de levensduur van de producten te verlengen. In zijn advies⁴ dat de Hoge Raad in 2020 inzake deze problematiek gegeven heeft, stelt de Hoge Raad dat een garantie van 2 jaar, zoals de Europese regelgeving voorschrijft, reeds ruim voldoende is. Hij pleit er voor goldplating te vermijden en te streven naar een maximale harmonisatie van de regels en een eerlijke concurrentie binnen de Europese Unie. Een situatie waarin lidstaten verschillende garantieregels kennen, zou bovendien heel wat administratieve lasten met zich meebrengen voor kmo's die in verschillende lidstaten actief zijn. Dit standpunt werd onlangs herhaald in het advies van de Hoge Raad⁵ over de omzetting van de richtlijn betreffende de verkoop van goederen. Daar blijkt uit het voorgelegde voorontwerp van wet namelijk dat de wetgever er aan denkt om de garantietermijn tot vijf jaar te verlengen voor bepaalde producten waarvan de consument kan verwachten dat ze een levensduur hebben gelijk aan of meer dan vijf jaar. Dat is een optie waartegen de Hoge Raad absoluut gekant is.

Met betrekking tot de strategische doelstelling om de vraag naar circulaire producten en diensten via overheidsopdrachten te versterken, verwijst de Hoge Raad naar zijn eerdere bemerkingsen in dit advies bij "4.2. Bevorderen van duurzame praktijken in het kader van de gunning van overheidsopdrachten".

⁴ HRZKMO advies nr. 816-2020 van 29 juni 2020 over de wetsvoorstellen betreffende veroudering (online raadpleegbaar via [deze link](#))

⁵ Advies nr. 850-2021 van het bureau van 27 mei 2021 over een voorontwerp van wet houdende omzetting in Belgisch recht van twee richtlijnen betreffende bepaalde aspecten van overeenkomsten voor de verkoop van goederen en overeenkomsten voor de levering van digitale inhoud en digitale diensten (online raadpleegbaar via [deze link](#))

7.2. Ontwikkeling van de deeleconomie

Wat dit punt betreft, verwijst de Hoge Raad vooreerst naar zijn eerder bemerkings in dit advies bij “5.3.1.b) Evaluatie van de regelgeving inzake occasionele activiteiten”.

Wat de wedstrijd betreffende deeleconomieplatformen betreft, vraagt de Hoge Raad een voldoende strikte definitie van deeleconomie te gebruiken om te vermijden dat er platformen zouden kunnen deelnemen of winnen die een oneerlijke concurrentie voor de kmo's vormen.

7.3. Ontwikkelen van de functionele economie

Bij het voorbereiden of formuleren van beleidsmaatregelen om bepaalde bedrijven ertoe aan te moedigen het model van de functionaliteitseconomie meer te gaan toepassen, verdienen de kmo's bijzondere aandacht.

7.4 Meer zichtbaarheid en geloofwaardigheid voor de sociale economie

In de eerste zin van deze paragraaf staat dat de sociale economie een geloofwaardig economisch alternatief vormt. De Hoge Raad is er van overtuigd dat de sociale economie zijn verdiensten heeft en zeker een plaats verdient maar de sociale economie kan en mag volgens de Hoge Raad niet door de overheid als een substituut voor de reguliere economie gepromoot worden. In dezelfde alinea staat dat de sociale economie tegemoet komt aan het groeiende verlangen van burgers/consumenten naar een meer lokale, duurzame, inclusieve en ethische economie. De Hoge Raad wil hier benadrukken dat ook kmo's aan dat verlangen kunnen beantwoorden. De sociale en reguliere economie moeten niet tegenover elkaar geplaatst worden. Het gaat er niet over de ene door de andere te vervangen. Het is dan ook belangrijk dat alle actoren dezelfde regels volgen en er dus een level playing field is. Oneerlijke concurrentie door de sociale economie ten opzichte van de kmo's moet vermeden worden.

7.5. Vergemakkelijken van de keuze van duurzame producten

De Hoge Raad vraagt dat er onder deze titel of elders in het plan een actie wordt gewijd aan het verbod op gratis retourzendingen bij e-commerce. De impact van internationale e-commerce via internetgiganten is immens en wordt jaar na jaar groter. Verpakte producten moeten een lange, klimaatvriendelijke weg afleggen via transportmodi die veel broeikasgassen uitstoten. Elk pakje dat online besteld wordt, heeft ook nog eens 30% kans om teruggezonden te worden. Buitenlandse internetgiganten accepteren massa's retourverzendingen, wat schadelijk is voor het klimaat. De Belgische federale overheid moet pleiten voor een Europees verbod op gratis retourzendingen. Europa moet een zichtbare bijdrage verplichten voor retour bij e-commerce zodat de klant die online bestelt op zijn factuur ziet wat de kost is voor het terugzenden van het ontvangen product. Door het betalen van een bijdrage wordt de klant geresponsabiliseerd voor de CO2-impact van retourzendingen.

7.5.3. Bewustmaken en voorlichten van de burgers om hen aan te moedigen zich duurzamere consumptiepatronen eigen te maken

In de onder C.7.5.3.01. vermelde campagne moet zeker ook aandacht besteed worden aan het lokaal winkelen en consumeren.

De onder C.7.5.3.03 vermelde bewustmakingscampagne over de onvermoede gevolgen van de platformeconomie, met name voor de arbeidsomstandigheden en de oneerlijke concurrentie, is volgens de Hoge Raad een goed initiatief maar volstaat zeker niet om de problemen die zich in het kader van die platformeconomie stellen aan te pakken. Daarvoor is een direct ingrijpen door de overheid noodzakelijk. Zie hier ook de eerdere bemerkingen in dit advies bij “5.3.1.b) Evaluatie van de regelgeving inzake occasionele activiteiten”.

7.6. Ondersteunen van het vertrouwen in de digitale omgeving

De Hoge Raad is van mening dat er bij dit punt ook aandacht zou moeten zijn voor cyberveiligheid. Wat specifiek de cyberveiligheid van de kmo's betreft, verwijst hij naar zijn recente advies⁶ ter zake.

7.6.1. Bevorderen en aanmoedigen van het gebruik van elektronische handtekeningen

Dit is een zeer goed initiatief en zeker de aandacht voor het praktisch gebruik van elektronische handtekeningen bij kmo's is erg belangrijk.

7.7.1. Het ontwikkelen van een platform voor het karakteriseren van nanodeeltjes door middel van traceerbare metingen

De Hoge Raad verwelkomt dit initiatief. De kleine en zeker de startende ondernemingen beschikken vaak niet over de nodige informatie inzake gevaarlijke stoffen en de te respecteren productnormen. De Hoge Raad vraagt dan ook dat er een helpdesk voor kmo's zou opgericht worden naar het voorbeeld van de REACH en CLP helpdesk in Nederland.

7.8.2. Maatschappelijk debat over de overgang van de voedselsystemen

Het is een goede zaak dat men hier spreekt over steun voor de landbouw- en levensmiddelensector en dat men hier in het bijzonder de kmo's vermeldt. Wat de landbouwsector betreft, mag men ook niet de land- en tuinbouwgebonden sectoren vergeten zoals bijvoorbeeld de loonwerkers of loonsproeiers.

8.1.2. Een alternatief mobiliteitsbudget vastleggen

De tussenkomst van de werkgevers in de kosten voor het woon-werkverkeer, moet vereenvoudigd en geharmoniseerd worden.

De werkgevers moeten in ieder geval door de FOD Financiën betrokken worden bij die werkzaamheden inzake het mobiliteitsbudget.

⁶ HRZKMO advies van 6 mei 2021 advies over het overheidsbeleid voor de cyberveiligheid van de kmo's (online raadpleegbaar via [deze link](#))

8.1.4. Een mogelijke aanpassing van de belasting op bedrijfswagens onderzoeken

Bij het punt over de bedrijfswagens moet verwezen worden naar de recente regeringsbeslissing inzake de vergroening van de bedrijfswagens. De Hoge Raad staat achter die vergroening. Er is dan echter wel zeer dringend nood aan grote investeringen in een laadpalennetwerk. De Hoge Raad verzet zich tegen het voornemen van de regering om de aftrekbaarheid van autokosten voor zero-emissiewagens na 2031 te beperken.

Er moet ook meer nadruk gelegd worden op de noodzaak om samen met de regio's betere alternatieve mobiliteitsopties te ontwikkelen zodat het wagengebruik kan teruggedrongen worden.

8.1.7. Een mogelijke aanpassing van de belasting op de bedrijfsvoertuigen onderzoeken

De totale belastingdruk op ondernemingen mag niet toenemen. Zo nodig moeten er compensaties worden voorzien.

9.1.1. Faciliteren van de financiering van de duurzame economie

Wanneer men met de banken en de toezichhouders besprekingen start om na te gaan hoe het sparen en beleggen kan worden gestimuleerd in de richting van duurzame projecten, moet er ook aandacht zijn voor de financiering van de kmo's.

Wat de analyse van het verplicht stellen van het EU-Ecolabel betreft, vraagt de Hoge Raad dat België niet vooruitloopt op Europa en wacht tot het Europees kader verder wordt bepaald. Anders is de kans reëel dat het Belgische kader moet bijgestuurd worden in functie van het toekomstige Europese kader, wat opnieuw significante kosten voor de sector met zich zal meebrengen.

9.1.2. De financiering van de groene en koolstofarme transitie

Onder punt C.9.1.2.02.b staat er dat er verder zal gekeken worden wat de voor- en nadelen zijn van het verplichten van vrijwillige beleidsmaatregelen voor particuliere en publieke marktdeelnemers en dat er ook wordt gekeken naar hoe kmo's aangemoedigd kunnen worden om meer data gerelateerd aan duurzaamheid openbaar te maken. De Hoge Raad is er zeker geen voorstander van om vrijwillige maatregelen voor kmo's verplicht te maken. Zoals eerder in dit advies uitgelegd wegen, omwille van de kleinere schaalgrootte van kmo's, verplichtingen voor hun vaak zwaarder. Kijken hoe kmo's kunnen aangemoedigd worden om meer data gerelateerd aan duurzaamheid openbaar te maken, is een interessante piste maar hier moet men er zeker rekening mee houden dat die verslaggeving haalbaar moet zijn voor kmo's en dat die nooit verplicht mag worden.

BESLUIT

Volgens de Hoge Raad voor de Zelfstandigen en de KMO is duurzame ontwikkeling een noodzaak en een opportuniteit. Kmo's hebben alle baat bij duurzame ontwikkeling en bevinden zich in een bevoorrechte positie om er actief toe bij te dragen. De Hoge Raad is echter wel van mening dat er in het voorliggend voorontwerp te weinig aandacht gaat naar de economische aspecten van duurzame ontwikkeling en naar de economische impact van de voorgestelde maatregelen. Daarbij zou er in het bijzonder aandacht moeten uitgaan naar de kmo's.
